

JÄRFÄLLA

LOKAL MASSHANTERINGSTRATEGI JÄRFÄLLA KOMMUN

Dnr: Kst 2023/94

Dokumentet gäller för Järfälla kommun och dess bolag	Fastställd av Kommunfullmäktige
Dokumentgrupp Aktiverande styrdokument	Dokumenttyp Strategi
Fastställd 2024-02-19	Giltig till och med Tillsvidare
Dokumentansvarig Enheten för hållbar utveckling	Tid för nästa översyn

Innehåll

1. INLEDNING	2
1.1. Koppling till styrdokument	2
2. NULÄGE	3
3. SYFTE.....	4
4. AVGRÄNSNING.....	5
4.1. Vilka berörs av strategin?.....	5
5. STRATEGISK MASSHANTERING	5
5.1. Ansvar för strategisk övergripande masshantering	5
5.2. Järfälla kommuns strategi för hållbar masshantering.....	5
6. VÄGLEDNING FÖR HÅLLBAR HANTERING AV MASSOR	8
6.1. Planering för hållbar masshantering.....	8
6.2. Kontroll och uppföljning av massbalans i projekt.....	8
6.3. Hur massor som definieras som avfall ska hanteras.....	9
6.4. Vägledning för masshanteringsytor.....	10
6.4.1. Planering för etablering av masshanteringsytor	10
6.4.2. Att etablera nya masshanteringsytor	10
6.4.3. Mellanlagringsytor	11
6.4.4. Ansvar för etablerade masshanteringsytor	11
6.5. Säkerställande av en god omgivningspåverkan från schaktmassor.....	11
6.5.1. Förorenade massor	11
6.5.2. Provtagning av föroreningar i massor	12
6.5.3. Hantering av Länshållningsvatten	12
7. UPPFÖLJNING AV MASSHANTERINGSSTRATEGIN	12
ORDLISTA	13

1. INLEDNING

Järfälla kommun har höga miljöambitioner och arbetar aktivt med olika hållbarhetsfrågor. Ett av målen är klimatneutralitet år 2030 och kommunen har bland annat signerat Europas första klimatkontrakt och regionens klimatlöfte. Järfälla kommun följer regelbundet upp klimatarbetet genom miljöbarometern där statistik och åtgärder för bland annat miljöplanen, klimat- och energiplanen, avfallsplanen, klimatanpassningsplanen och kemikalieplanen publiceras. Kommunens miljöplan 2023–2030 följer kommunens koldioxidbudget och innehåller mål om att kommunens koldioxidutsläpp behöver minska med 15 procent för att nå Parisavtalets 2-gradersmål.

Järfällas masshanteringsstrategi är ett viktigt steg i arbetet för att nå målet om klimatneutralitet och att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling av kommunen.

Järfälla är en expansiv kommun som utvecklas i snabb takt. I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050)¹ pekas Jakobsberg-Barkarby ut som en av Stockholms åtta regionala stadskärnor. Här byggs tusentals nya bostäder kombinerat med flera infrastruktursatsningar så som ny regionaltågsstation och tunnelbana med två nya stationer i Barkarby.

Vid byggnation kan massor i form av sten, grus, lera, jord, asfalt eller andra material uppstå. Masshantering bidrar till koldioxidutsläpp och för att uppfylla de globala, nationella och regionala miljö- och klimatmålen behöver mängden överskottsmassor minska samtidigt som masshanteringen behöver bli mer lokal, cirkulär och resurseffektiv. Cirkulär masshantering innebär att öka återanvändningen av massor vilket bidrar till minskad uppkomst av avfall, tryggad materialförsörjning, minskade kostnader för transporter och minskade inköpskostnader av fyllnadsmassor. Det kan vara svårt att hitta lämpliga ytor för lagring av massor då det oftast kräver stora ytor som därutöver behöver uppfylla andra kriterier. Det mest resurseffektiva och bästa ur klimatsynpunkt vore om massor inte uppstod alls och att prioritera det i planeringen.

1.1. Koppling till styrdokument

Bilden nedan visar hur Masshanteringsstrategin förhåller sig till andra strategiska dokument i Järfälla kommun och Stockholmsregionen inom området hållbarhet med koppling till masshantering. Läs mer i *Bilaga 2 – Koppling till styrdokument*.

¹ Stockholms läns landsting, Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen RUFS 2050, 2018.

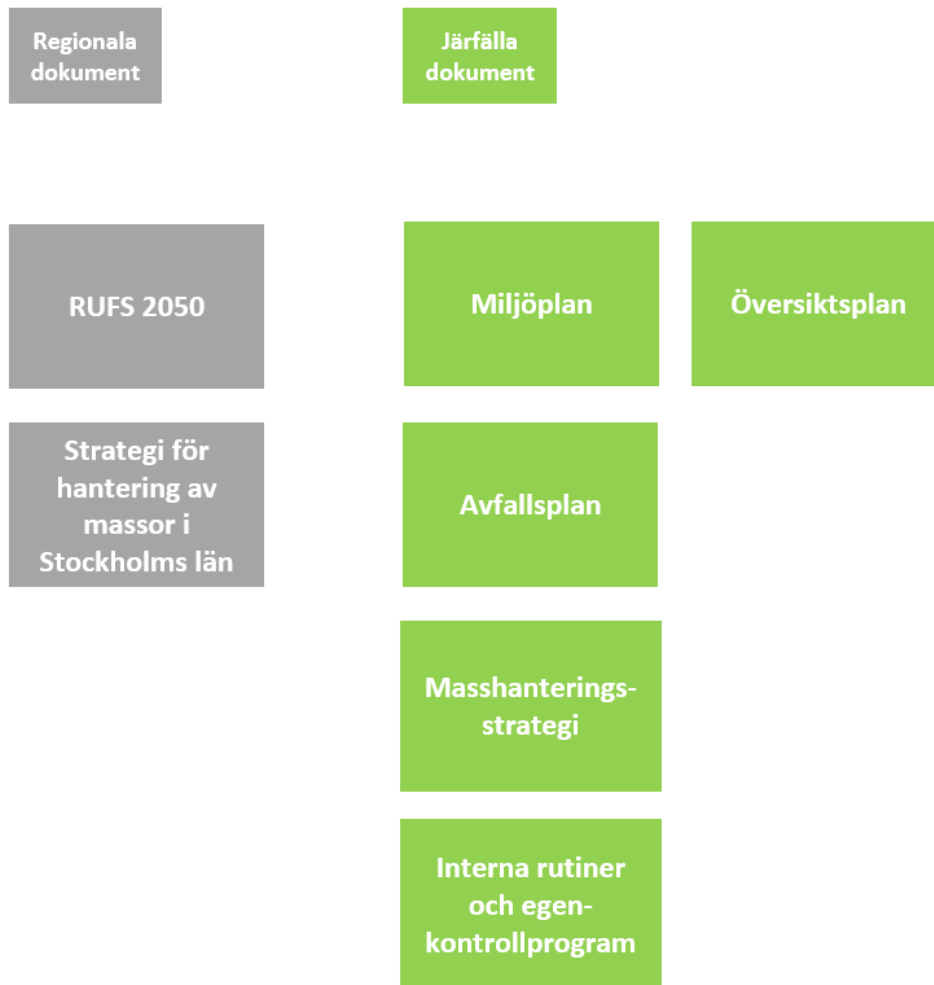

Bild 1: Bilden beskriver förhållandet mellan Masshanteringsstrategin och olika strategiska dokument i Järfälla kommun och Stockholmsregionen inom området hållbarhet med koppling till masshantering. Den är ett nuläge februari 2024 och kommer att förändras över tid. Dokument i grått är externt framtagna på regional nivå och dokument i grönt är framtagna av Järfälla kommun.

2. NULÄGE

Barkarbystaden är kommunens enskilt största exploateringsprojekt inom Samhällsbyggnadsavdelningens ansvar och där finns en projektspecifik strategi och planering för masshanteringen för hela utbyggnadsområdet. Den projektspecifika masshanteringsplanen ligger delvis till grund för denna strategi. Förutsättningarna i ett stort exploateringsprojekt som pågår under många år och har tillgång till stora markytor skiljer sig dock mycket från andra projekt i kommunen. Kortfattat omfattar masshanteringen inom Barkarbystaden ett flertal upplagsplatser, kross och sorteringsanläggning för att kunna återanvända massor och transportera dem på ett rationellt sätt. Externa aktörer har ansvar för masshanteringen på uppdrag av kommunen. Samordning med byggaktörer om överskottsmassor från projekt på kvartersmark hanteras i genomförandeaftal.

Inom andra projekt i Samhällsbyggnadsavdelningens regi görs massbalansberäkningar och masshanteringsplan i mindre omfattning och anpassat till respektive projekt. Samordning av masshantering för utbyggnad av allmänna

anläggningar och byggaktörernas kvartersmark varierar. I viss mån kan en massbalansberäkning utgöra underlag för höjdsättning av ett område i ett tidigt planeringsskede men ofta är det många andra faktorer och anpassningar till omgivningen som styr. Möjlighet att sortera eller lagra massor inom projektområdet är ofta begränsad. Vid upphandling utgör hanteringen av massor en del i entreprenaden som ofta saknar incitament att hantera massor på något särskilt sätt eller samordna med andra projekt.

Bygg- och miljöförvaltningen har till uppdrag att genomföra utbyggnaden av kommunens allmänna anläggningar inom exploateringsprojekten. Uppdraget omfattar även förvaltning, drift och underhåll av uppförda anläggningar. Inom Bygg- och miljöförvaltningens uppdrag uppstår frågor om masshantering i projekt och anläggningsarbeten i olika skeden. Vid nyinvesteringar sker den tidiga planeringen under ledning av Samhällsbyggnadsavdelningen men Bygg- och miljöförvaltningen deltar som delprojektledare och sakkunniga för genomförandet. Bygg- och miljöförvaltningen har ansvar för upphandling och styrning av entreprenaderna men tiden för genomförande är ibland styrd av externa byggaktörer eller angränsande projekt. Planering och genomförande av drift och underhåll är i stor utsträckning Bygg- och miljöförvaltningens egen rådgivning även om vissa arbeten har akut karaktär. För dessa arbeten finns möjlighet till en samordnad masshantering för ökad återanvändning men utmaningar finns gällande tidsbegränsningar, administration, överblick och brist på mellanlagringsytor. Bygg- och miljöförvaltningen arbetar idag med ett flertal olika egenkontrollprogram och rutiner för hantering och lagring av massor och ansvarar för lagringsytorna inom Görvältn och Pingsttippen.

3. SYFTE

Syftet med framtagandet av en kommunövergripande masshanteringsstrategi är att främja en hållbar stadsutveckling, sträva mot att bli en klimatneutral kommun år 2030 samt bidra till nationella miljö kvalitetsmål, RUF5 2050, miljöplanen för Järfälla kommun och avfallsplanens mål². För att nå målet om en klimatneutral kommun krävs det att kommunen arbetar aktivt med olika åtgärder och ansträngningar för att minska utsläppen av klimatpåverkande växthusgaser. Att ta fram en kommunal masshanteringsstrategi är även en åtgärd som återfinns i Järfällas miljöplan samt SÖRAB-kommunernas gemensamma avfallsplan under periodmålsdokument 2021-2023. I den regionala masshanteringsstrategin rekommenderas kommuner att ta fram en lokal masshanteringsstrategi.

Järfälla kommuns masshanteringsstrategi ska bidra till uppfyllnad av såväl lokala hållbarhetsmål som regionala målsättningar, exempelvis Stockholms läns strategi för hantering av massor. Strategin ska skapa förutsättningar för ett enhetligt samt miljö- och kostnadseffektivt arbetssätt kring masshantering för hela kommunen. Strategin ska ge vägledning för hanteringen men också bidra till att minimera uppkomsten av massor och behov av deponi. Detta dokument är ett planeringsunderlag för att säkerställa en hållbar masshantering i Järfälla kommun.

Masshanteringsstrategin ska också synliggöra processen för hur hanteringen av massor ska gå till i kommunen. Den ska bidra till samordning och uppföljning av hanteringen samt vara ett dokument som hela den kommunala organisationen ska

² Läs mer om styrdokumentet i *Bilaga 2 – Koppling till styrdokument*

kunna använda sig av. Strategin ska bidra till samverkan mellan förvaltningar inom kommunen för att uppnå cirkulärt byggande.

4. AVGRÄNSNING

Strategin gäller för nyuppkomna projektgenererade massor i Järfälla kommun, det vill säga de massor som uppstår efter strategins antagande. Massor kan exempelvis uppstå inom exploateringsprojekt och anläggningsarbeten vid drift, underhåll och investeringsprojekt. Ballast från jungfrulig täktverksamhet inkluderas inte i strategin utan berörs enbart i relation till att projektgenererade massor återanvänds eller återvinns i syfte att ersätta jungfruligt material.

4.1. Vilka berörs av strategin?

Strategin berör projekt och anläggningsarbeten inom Bygg- och miljöförvaltningen och Samhällsbyggnadsavdelningens verksamheter. Strategin omfattar även avtalsparter och leverantörer. Vid större anläggningsarbeten inom andra förvaltningar och verksamheter ska strategin tillämpas med stöd av bygg- och miljöförvaltningen.

5. STRATEGISK MASSHANTERING

5.1. Ansvar för strategisk övergripande masshantering

Samhällsbyggnadsavdelningen har det huvudsakliga ansvaret för genomförande och implementering av den lokala masshanteringsstrategin, även om fler parter berörs i arbetet med masshantering. Strategin ska följas upp av enheten för hållbar utveckling.

För att hantera massor på ett hållbart sätt är det viktigt att det finns samsyn mellan berörda aktörer. Mer ingående information kring varje steg och ansvarsfördelning vid hantering av schaktmassor kan granskas i processportalen i verktyget 2c8 på kommunens intranät. Portalen är intern och kan endast användas av de som arbetar på Järfälla kommun. För åtkomst, lägg till processportalen i mina verktyg på intranätet. Gå sedan till *Bygga, bo och miljö* → *Bygga och producera* → *Hantera schaktmassor*.

5.2. Järfälla kommuns strategi för hållbar masshantering

Minimera överskottsmassor

- Kommunen ska arbeta med masshantering på ett sätt som gör att massbalans uppnås vilket minimerar behovet av transporter och därmed minskar koldioxidutsläppen.
- I planeringsskedet för projekt ska en massbalansberäkning och/eller en höjdsättningsanalys genomföras för att minimera överskottsmassorna i projektet.

- För att minska uppkomsten av förorenade schaktmassor bör platsspecifika riktvärden användas för att säkerställa att massor inte flyttas i onödan.
- Inom projekt görs en markundersökning för att bedöma massors kvalitet för användning inom det egna projektet eller återanvändning/återvinning i ett annat projekt.

Maximera återanvändning/återvinning

- För att maximera återanvändning av överskottsmassor i hela kommunen ska det gemensamma inventeringsdokumentet användas regelbundet. Utsläppen och besparingar ska kartläggas och följas upp i CO₂ och kronor.
- Olika in situ-metoder³ ska utredas vid sanering, bearbetning, sortering och klassificering av överskottsmassor för att maximera återanvändning/återvinning samt minska behovet av transporter. Om utrymme finns ska flyttbara kross- och sorteringsanläggningar användas på plats. Ett beräkningsverktyg, exempelvis SmartMass⁴, kan användas för att utvärdera projektets klimatpåverkan och kostnader.

Hållbara masshanteringsytor

- Platser för masshantering, upplag och etablering är en övergripande planeringsfråga som ska tas hänsyn till i ett tidigt skede, exempelvis i översiktsplanen, förstudier och planeringsskeden. En effektiv markanvändning ska eftersträvas med hänsyn till geotekniska förutsättningar.
- Ytor för masshantering ska lokaliseras strategiskt och i närhet till exploaterings- och utbyggnadsområdet i syfte att minska transportsträckorna och ge så låg omgivningspåverkan som möjligt för boende och naturvärden.
- Områden aktuella för kommande exploatering kan ses som potentiella temporära ytor för lokal masshantering, upplag och/eller etablering i samråd med tillsynsmyndighet och markägare.

Hållbara transporter

- Transporter av massor ska samordnas för att säkerställa maximal fyllnadsgrad och minska utsläppen från tunga transporter. Exempelvis kan vägning användas för att säkerställa fyllnadsgrad.
- Alternativa metoder ska utredas för transporter, exempelvis tåg, båt, hållbara drivmedel, bärighetsklass på kommunala vägar och innovativa logistiklösningar. Utredning avseende mellanlagringsytor ska ställas i relation till transporters miljöbelastning.

³ In situ-metoder – metoder som kan användas på plats

⁴ PM SmartMass – SVIKT Järfälla kommun, Tyréns 2022

Minimera deponi och slutförvaring

- Kommunen ska ha en långsiktig plan att sanera förorenad mark med syfte att minimera behovet av deponi och slutförvaring.
- När deponi och slutförvaring av massor inte kan undvikas ska upplagsplatsen utredas utifrån transport, ansvarsfull hantering och potentiella möjligheter för framtida återanvändning.

Arbetsätt

- I större projekt ska en masshanteringsplan tas fram, där förutsättningarna för förädling och lagring inom projektområdet ska beskrivas. Detta görs genom att i tidigt skede identifiera behovet av platser för möjlig masshantering, upplag eller etablering och planera för att masshanteringen ska kunna utföras så nära utbyggnads- eller entreprenadområdet som möjligt. För planeringen ska analysverktyg användas för utvärdering av olika alternativ samt bedömning av klimatpåverkan och kostnad.
- Kommunen ska aktivt omvärldsbevaka masshanteringsfrågan och arbeta för att skapa en framsynthet för ändringar på nationell och regional nivå. Man ska även bevaka utvecklingen inom hantering, rening och möjliga användningsområden för svårhanterliga massor, exempelvis massor med högt lerinnehåll.
- Kommunen ska vara en samverkanspart inom masshantering inklusive dess transporter, på såväl lokal som regional nivå. Detta omfattar samarbete med näringsliv, byggaktörer, kommunala bolag, myndigheter och andra kommuner. Om möjlighet finns ska samverkan med grannkommunerna ses över för att hitta gemensamma masshanteringsytor.
- Kommunen ska arbeta innovativt och reflekterande med frågor kring masshantering och arbetsätt i projekten.
- Upphandling är ett kraftfullt verktyg och vid varje projekt bör en bedömning genomföras för om krav kan ställas på avancerad nivå. Upphandling har en gemensam arbetsprocess vad gäller framtagande av miljökrav. Miljökrav som ställts vid upphandling ska följas upp.
- Krav på schaktning och masshantering framgår bland annat i teknisk handbok samt projektets miljöplan som ska bifogas vid upphandling. I teknisk handbok för kommunen finns förslag att massdisposition ska upprättas på objekt med större massförflyttning än 5 000 m³.

6. VÄGLEDNING FÖR HÅLLBAR HANTERING AV MASSOR

Följande avsnitt konkretiserar hur strategin ska användas, med vägledningar för planering, kontroll och uppföljning, hur massor som räknas som avfall ska hanteras, etablering av masshanteringsytor samt provtagning av förorenade massor.

6.1. Planering för hållbar masshantering

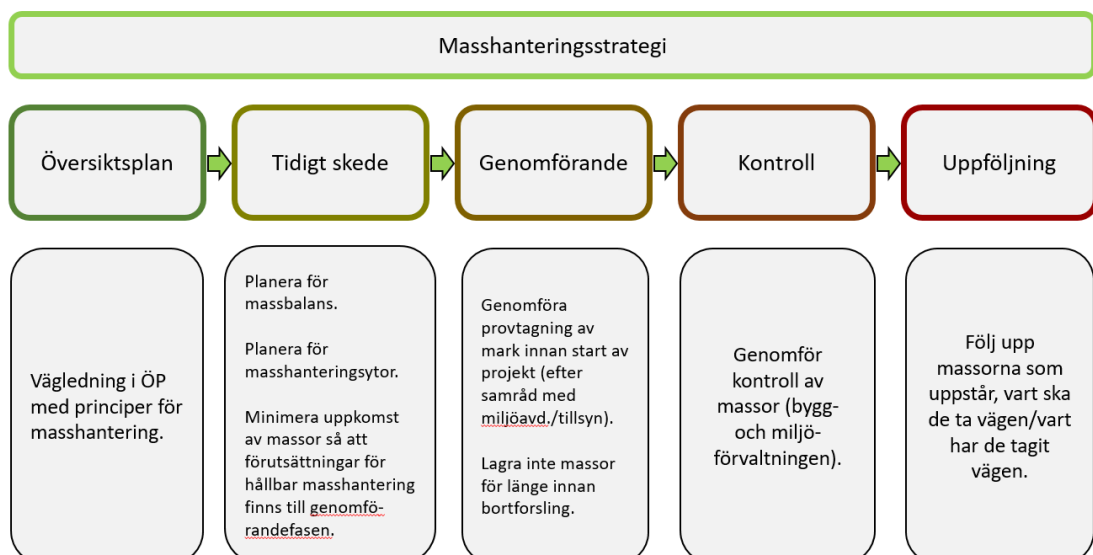
För att lyckas med en så miljö- och kostnadseffektiv masshantering som möjligt är det viktigt att planeringen av masshanteringen påbörjas i ett tidigt skede av samhällsbyggnadsprocessen.

I det tidiga planeringsskedet behöver masshanteringsfrågan behandlas, exempelvis genom att se över möjliga uppläggningsytor för att underlätta planering av var uppkomna massor ska slutanvändas. Det är också viktigt att pågående anläggningsarbeten kontinuerligt arbetar med masshanteringsfrågorna.

Det finns flera aspekter för en lyckad masshantering. Till dessa hör:

- att ta fram massbalanser, det vill säga identifiera vilka massor som kommer att uppstå och vilka massor som behöver tas in externt och köras bort.
- att hitta lämplig mark för etablering- och upplagsplatser.
- säkerställa en god omgivningspåverkan.
- god egenkontroll och miljökontroll.

Utifrån dessa aspekter bör en projektspecifik masshanteringsplan tas fram för exploateringsprojekt och större anläggningsarbeten. Figur 1 visar en schematisk bild över hur masshanteringen ska integreras i kommunens arbete.

Figur 1: Schematisk bild över hur masshantering hänger ihop i samhällsbyggnadsprocessen.

6.2. Kontroll och uppföljning av massbalans i projekt

Varje entreprenad ska dokumentera projektets massbalans. Järfälla kommun har tagit fram ett inventeringsdokument där de olika entreprenadernas massöverskott

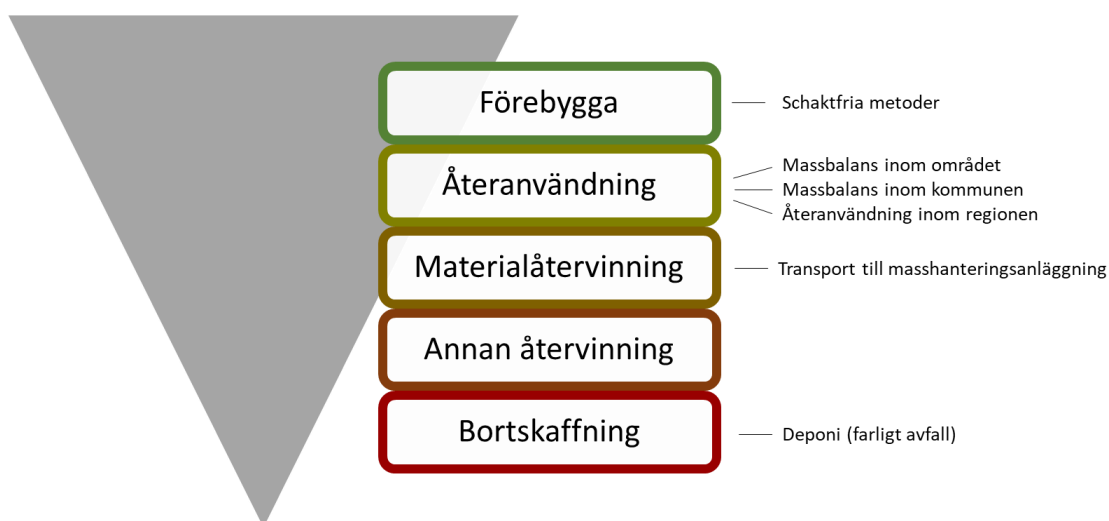
respektive underskott med tillhörande information om massornas föroreningsklassning och koldioxidutsläpp ska redovisas. Dokumentet är i Excelformat och går att nå via kommunens projektverktyg (Antura). Ett utklipp från dokumentet finns i *Bilaga 1 – Inventeringsdokument för koldioxidutsläpp och massbalans*. Excelfilen är ett levande dokument som kan komma att revideras. Syftet med dokumentet och att inventera massbalansen är att skapa förutsättningar för återanvändning och återvinning av schaktmassor i Järfälla kommun samt få överblick på koldioxidutsläppen. Mer specifikt kan inventeringen leda till:

- Minskade transporter kopplat till hantering av schakt- och fyllnadsmassor
- Ökad möjlighet att återanvända schaktmassor vilket reducerar behovet av nyproducerat material
- Minskat behov av deponering
- Ökad möjlighet till samordning mellan parter i projekt vilket leder till kostnadsbesparingar
- Ökad kunskap om de transportflöden som är kopplade till mark- och anläggningsprojekt

6.3. Hur massor som definieras som avfall ska hanteras

Upplägning av fasta ämnen och återvinning av fasta ämnen i mark eller vattenområde definieras som en miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap 1 § Miljöbalken och kan kräva en anmälan eller tillstånd beroende på mängden massor och dess föroreningshalt.

I 15 kap 1 § Miljöbalken definieras avfall enligt följande: *”Med avfall avses varje föremål eller ämne som innehavaren gör sig av med, avser att göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med.”* Inom avfallsområdet finns en gemensam EU-lagstiftning, detta för att tydliggöra vad vi behöver prioritera och sträva efter i Europa. Miljöbalken innehåller även en avfallshierarki (15 kap 10 §), som innebär att avfall i första hand ska förebyggas, i andra hand återanvändas och om avfall ändå uppstår ska det behandlas på ett hållbart sätt så att människors hälsa och naturen skyddas, se figur 2.

Figur 2: Avfallshierarkin (15 kap 10 § Miljöbalken) med koppling till Järfälla kommuns strategier.

Bedömning ska alltid göras i enlighet med Naturvårdsverkets vägledning⁵ för att avgöra om massorna är att betrakta som avfall, produkt eller biprodukt. Vid osäkerhet kan tillsynsmyndigheten kontaktas för rådgivning. Ytterligare information om lagstiftning kring miljöfarlig verksamhet, avfall och anmälan till myndighet återfinns i *Bilaga 3 – Lagstiftning och rutin för anmälan/ansökan till myndighet*.

6.4. Vägledning för masshanteringsytor

I första hand ska kommunen arbeta för massbalans. Det innebär att vi inom kommunens olika projekt inte har ett överskott eller underskott av massor. Om det inte är möjligt att uppnå massbalans och ytor för masshantering behöver hittas ska informationen nedan användas som vägledning.

Vid behov av tillfälligt upplag kan lokaliseringsprincipen 2 kap 6 § Miljöbalken användas för lokalisering av upplagsplats och annan miljöfarlig verksamhet som kan kopplas till masshantering. Det som menas med denna princip är att verksamheter eller åtgärder som tar mark i anspråk ska placeras på en lämplig plats där ändamålet med verksamheten eller åtgärden kan uppnås genom minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och på miljön. Detta då masshantering är en miljöfarlig verksamhet som kan verka störande på miljö och hälsa, exempelvis genom att ge upphov till buller, damm och föroreningar.

6.4.1. Planering för etablering av masshanteringsytor

En lämplig masshanteringsyta hittas förslagsvis tidigt under planeringsskedet då det finns ett löpande behov för masshanteringsytor i projektet. I och med kommunens höga exploateringsgrad kommer det vara nödvändigt att hitta ett tillräckligt stort antal tillfälliga masshanterings- och upplagsplatser. Dessa ska dels användas för de olika ändamål en utbyggnad kräver och dels kunna tas i anspråk under olika utbyggnadsetapper för att undvika att samma område blir drabbat av störningar under en onödigt lång tid. Etablering av platser för masshantering kan i vissa fall även fungera som markförberedande arbete för kommande planerad bebyggelse.

6.4.2. Att etablera nya masshanteringsytor

Befintliga ytor för masshantering inom kommunen kan ses i karta 1 i *Bilaga 6 – Bilder*. Dessa har dock inte tillräckligt hög kapacitet för att hantera alla massor som uppkommer i Järfälla. Som en följd av pågående och kommande projekt i kommunen finns ett behov av nya ytor för lagring, hantering och sortering av massor. Vid behov av upplagsplatser för massor strävar kommunen efter att hitta platser som kan förläggas nära de olika utbyggnadsområdena. Ett antal faktorer måste beaktas vid lokalisering av lämpliga platser och sker alltid i dialog med markägaren. Se avsnitt 4.1. under *Bilaga 4 – Att hitta lämplig mark för etablerings- och upplagsplatser*.

I *Bilaga 6 – Bilder* finns karta 2 som underlag för att hitta nya lämpliga ytor för masshantering i kommunen.

⁵ Tolkning av centrala begrepp vid hantering av massor, Naturvårdsverket (2023)

6.4.3. Mellanlagringsytor

Mellanlagringsytor är en variant på masshanteringsyta där ingen bearbetning förutom provtagning sker. Massorna mellanlagras så att de är lättillgängliga för återanvändning som exempelvis fyllnadsmassa. Alternativt fungerar mellanlagringsytan som uppsamling inför samordnad deponi. Att använda sig av mellanlagringsytor istället för att direkt forsla allt material till avfallsanläggningar optimerar massflödet och är positivt ur utsläppssynpunkt. Massor får lagras högst ett eller tre år vid mellanlagring beroende på hur massorna ska tas omhand efteråt. För mer ingående information se *Bilaga 3.6 – Ansökan om deponering*.

6.4.4. Ansvar för etablerade masshanteringsytor

Ansvar för platser där utfyllnadsområden och masshanteringsytor finns föreslås ligga på samordnande projektledare för masshantering. Vem som kommer att ha ansvaret för driften av de eventuella gemensamma upplagsplatserna är ännu inte beslutat. Det kan komma att tillfalla kommunens avdelning *Park & Gata* eller den drift som gäller för det området, alternativt en av kommunen upphandlad driftentreprenör. Beslut kring driftansvar tas under strategins implementeringsstadie.

6.5. Säkerställande av en god omgivningspåverkan från schaktmassor

6.5.1. Förorenade massor

Enligt 15 kap 11 § Miljöbalken ska den som hanterar avfall se till att hanteringen inte skadar eller orsakar risk för skada på människors hälsa eller miljön. Om fastighetsägare eller verksamhetsutövare upptäcker en förorening i mark, vatten eller i en byggnad måste de i enlighet med 10 kap 11 § Miljöbalken genast informera tillsynsmyndigheten. Giftiga ämnen i schaktmassor kan lakas ut och kan förorena mark och vatten. Det är viktigt att inte sprida föroreningar och på så sätt utsätta människor, djur och växter för farliga ämnen. Av 28 § Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) framgår att vissa åtgärder inom förorenade områden är anmälningspliktiga. För att en åtgärd ska vara anmälningspliktig krävs att:

- 1) åtgärden är en avhjälpandeåtgärd,
- 2) åtgärden kan medföra ökad risk för spridning eller exponering av föroreningarna och
- 3) att den ökade risken inte endast är ringa.

Information om förorenade samt potentiellt förorenade områden finns i kommunens kartskikt för förorenade områden (Jakarta) samt i Länsstyrelsens efterbehandlingskarta (EBH-karta).

6.5.2. Provtagning av föroreningar i massor

För att veta huruvida massor är förorenade, och i sådana fall till vilken grad, behöver de provtas i god tid innan schaktning av ett område påbörjas. Detta görs i samarbete med Tillsynsmyndigheten.

En provtagningsplan behöver tas fram vid projekt där ett större område tas i anspråk eller om det finns misstanke om flera olika föroreningar inom ett och samma verksamhetsområde. Provtagningsplanen behöver tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Beställare eller entreprenörer som känner osäkerhet kring hur prov-tagningen ska göras bör anlita en konsult.

Beroende på föroreningshalt kan massorna flyttas till lämplig mottagningsanläggning antingen återvinning eller deponi. Bygg- och miljöförvaltningen medverkar i framtagning och övervakning av verksamheternas egenkontrollprogram.

Prover från uppschaktade jordmassor, schaktbotten och schaktväggar ska analyseras av ett ackrediterat laboratorium med beprövade analysmetoder där detektionsgränsen understiger åtgärdskraven. Se *Bilaga 5 – Omgivningspåverkan från etablering- och upplagsplatser* för mer ingående information kring föroreningar och skyddsåtgärder.

6.5.3. Hantering av Länshållningsvatten

Länshållningsvatten är vatten som ansamlas i schaktgropar och som behöver pumpas bort. Länshållningsvattnet kan exempelvis innehålla förhöjda halter av kväve till följd av sprängrester samt andra föroreningar beroende på hur föroreningsituationen ser ut i schaktgropen eller på verksamhetsområdet. Innan länshållningsvattnet kan släppas till recipient behöver det vara säkerställt att vattnet klarar Järfällas riktvärden för länshållningsvatten. I vissa fall kan vattnet släppas till spillvattennätet. Mer ingående information återfinns i Järfällas riktlinjer för länshållningsvatten.

7. UPPFÖLJNING AV MASSHANTERINGSSTRATEGIN

Masshanteringsstrategin ska följas upp årligen i samband med uppföljning av andra miljörelaterade styrdokument. Masshantering är ett område som utvecklas i hög takt lokalt, regionalt och nationellt. I takt med att Järfällas masshanteringsstrategi implementeras och nya rutiner växer fram kan det finnas behov att uppdatera och revidera masshanteringsstrategin.

ORDLISTA

Ballast – generell term för stenmaterial. Ballast används som konstruktionsmaterial och är formbeständig och fri från föroreningar (Handboken bygg, 1985). Ballast används som fyllnadsmaterial i hus och vägkonstruktioners grundläggning och utgör huvudkomponenten i asfalt och betong.

Deponi – en upplagsplats för sluthantering av avfall som finns på eller i jorden.

Förorenade områden – ett förorenat område är ett väl avgränsat område (mark, grundvatten, ytvatten, sediment, byggnader eller anläggningar) där en eller flera föroreningar förekommer i halter över bakgrundshalter.

In situ – metoder som kan användas på plats.

Kvittblivningsintresse – gränsen för när någon gör sig av med något enligt avfallsdefinitionen.

Massbalans – det sammanlagda flödet av massor i en region, kommun, exploateringsområde eller anläggningsprojekt. Flödet utgår ifrån områdets behov av ballast och som balanseras av dess tillgångar i form av täktmaterial och projektgenererade massor av ballastkvalitet. Ordet massbalans har tidigare främst används på projektnivå.

Masshantering – samlingsnamn för all hantering inom verksamhetsområdet, det vill säga transport, förvaring, mellanlagring, återvinning och kross av berg. Med massor avses berg i olika fraktioner och asfalt samt mjuka massor såsom jord och lera.

Masshanteringsyta – ett markområde inom projekt eller på annan plats avsatt för att hantera massor. Kallas ibland även för materialterminal.

Mellanlagring – ytor där massor mellanlagras utan bearbetning för att antingen återanvändas eller skickas iväg på deponi.

Miljö- och bygglövsnämnden – tillsynsmyndighet enligt miljöbalken gällande masshantering.

Schaktat material/schaktmassor – berg i olika fraktioner, jord, lera och asfalt.

Upplag – ett avgränsat område för tillfällig eller permanent deponering av till exempel avfall, produkter eller material.

Återanvändning – en produkt eller en komponent som inte är avfall används igen för att fylla samma funktion som den ursprungligen var avsedd för (MB 15 kap 2 §).

Återvinning – en avfallshantering som innebär att avfall kommer till nytta som ersättning för något annat material eller förbereda det för sådan nytta eller en åtgärd som innebär att avfall förbereds för återanvändning (MB 15 kap 6 §).

Överskottsmassor – schaktmassor som uppkommer i samband med olika bygg- och anläggningsarbeten och som inte kan återanvändas på plats i det enskilda projektet.